

فصلنامه پژوهشهای سیاسی و بین المللی (سال اول، شماره سوم، تابستان 1389، صفحات 67 تا 87)

عوامل مؤثر بر توسعه ی فرهنگ پژوهشگری از دیدگاه استادان دانشگاه های استان قزوین

(شامل عوامل اجتماعی و سیاسی، ترویجی و آموزشی، خانوادگی، شخصیتی، سازمانی، اقتصادی)

** دکتر زهرا حضرتی صومعه

تاریخ پذیرش: 1389/6/29

** مریم آزادفر

تاریخ دریافت: 1389/4/10

چکیده:

پژوهش سنگ زیر بنای توسعه یک جامعه است از آنجا که اندیشمندان و اساتید، نقش مهمی در توسعه فرهنگ پژوهشگری دارند، بدین منظور پژوهش حاضر عوامل مؤثر بر توسعه ی فرهنگ پژوهشگری از دیدگاه اساتید دانشگاههای استان قزوین را به عنوان صاحبان اصلی فرایند آموزش، مورد بررسی قرار داده است. در این مطالعه ی توصیفی، کلیه ی اساتید دانشگاه های استان (2564 نفر) جامعه آماری محسوب شده که از بین آنها 360 نفر با استفاده از نمونه گیری تصادفی طبقه ای انتخاب شده و از ابزار پرسشنامه با 34 گویه که شش عامل اقتصادی، سازمانی، شخصیتی، خانوادگی، آموزشی - ترویجی و اجتماعی سیاسی را می سنجد استفاده شده است. روایی ابزار به طریق روایی محتوایی و پایایی آن از طریق آزمون مجدد و آلفای کرانباخ با ضریب همبستگی 0/91 تأیید گردید. تحلیل داده ها با استفاده از آمار توصیفی و استنباطی واریانس یکراهه و رگرسیون چند متغیره و ناپارامتریک فریدمن با استفاده از نرم افزار SPSS انجام شد.

با توجه به آمار توصیفی و توزیع فراوانی به صورت نمودار و رگرسیون عامل سازمانی 18 درصد، عامل اجتماعی و سیاسی 13 درصد، عامل شخصیتی 6 درصد، عامل تبلیغی - ترویجی 23 درصد، عامل خانوادگی 4 درصد و عامل اقتصادی و 36 درصد متغیر وابسته (انگیزه پژوهش) را می توانند تبیین کنند.

عوامل و شاخص های تدوین شده با شاخص های اثربخش در پژوهش های متعدد تشابه فراوانی دارند، بنا بر این می توانند در راستای بهبود توسعه ی پژوهش در سطوح فرهنگی و دانشگاهی مورد استفاده ی اساتید و دانشجو قرار گیرند.

واژگان کلیدی: فرهنگ پژوهشگری، اقتصادی، آموزشی - ترویجی، شخصیتی، خانوادگی،

سازمانی، اجتماعی و سیاسی.

* مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد تاکستان

** استادیار جامعه شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تاکستان

مقدمه

دسترسی به آراء و ایده‌های جدید و شیوه‌های نو در عرصه‌های مورد نیاز، نیازمند اعمال کنجکاوی منظم و سازمان یافته است که می‌توان بر آن نام پژوهش نهاد و با توجه به این که پژوهش سنگ زیر بنای توسعه در یک جامعه است، در عرصه‌ی تعلیم و تربیت، یافتن بهترین شیوه‌ی ارائه‌ی یک مفهوم علمی به دانشجویان، ایجاد محیط ویژه برای مطالعه و تأثیر آن بر یادگیری فراگیران، از جمله مصادیق و مواردی هستند که فعالیت‌های پژوهشی را برای استادان ایجاد می‌کند. فرهنگ غالب در دانشگاه‌های معتبر جهان، به سوی پژوهش سوق داده شده است. در این میان پژوهش جایگاه ویژه‌ای دارد، اما نقش و توجه به آموزش در ارزیابی فعالیت‌های علمی کم رنگ شده است، به بیان دیگر اثربخشی و بهره‌وری هیأت علمی بیشتر با فعالیت‌های تحقیقاتی و آثار منتشر شده آنان اندازه‌گیری می‌شود. (آراسته خو و محمودی راد، 1382، ص 7).

یکی از وجوه مهم ارتقاء کیفیت در برنامه‌ها، کشف و تولید ایده‌ها و شیوه‌های نو و به کارگیری آنها در میدان عمل است. (احدیان، 1374، ص 24) کسب دانش از طریق پژوهش، اشاعه‌ی آن از راه آموزش و اجرای آن به وسیله خدمات اجتماعی صورت می‌پذیرد. (شعبانی، 1381، ص 29).

کاربرد تحقیقات به منظور تصمیم‌گیری در هر جامعه از یک سو، به گسترش بینش علمی و فرهنگ پژوهش و اعتبار آن کمک می‌کند، و از سوی دیگر در ایجاد باور و قاطعیت مسئولان در بکارگیری عوامل اثرگذار در گسترش پژوهش و استفاده از نتایج برنامه‌ریزی‌ها به توسعه جامعه کمک می‌نماید. (طایفی، 1382 صص 12-13).

امروزه در بسیاری از کشورهای جهان توجه جدی به امر پژوهش و تحقیقات می‌شود و سعی بر آن است که بین پژوهش و برنامه‌ریزی‌های جامعه ارتباطی معقول و منطقی صورت گیرد و این مسئله مورد توجه پژوهشگر بوده که باید توجه به امر پژوهش در جامعه ما نیز همانند سایر جوامع پیشرفته و مترقی مورد توجه عمیق مسئولان قرار گیرد و برای رسیدن به این هدف باید از تفکر و اندیشه پژوهشی شروع کرد و آن را در جامعه گسترش داد و از نظر پژوهشگر آموزش و پرورش و دانشگاه، مناسبترین جایگاه و تواناترین بستری است که می‌تواند برای شروع و ترویج فرهنگ و تسریع مهارت‌های پژوهشی، مورد استفاده قرار گیرد، زیرا پیشرفت همه جانبه در جامعه در هر شرایطی مرهون تفکر، اندیشه، پژوهش و رشد علمی و تحقیقاتی نظام آموزشی آن جامعه می‌باشد و هرگونه تغییر و تحول در زیر ساخت فکری جامعه و رشد و توسعه کشور منوط به پویایی و تحرک نظام آموزشی است و مشکل عدم توسعه و پیشرفت را باید در نظام آموزشی جستجو کرد، زیرا از طریق آموزش و پرورش و دانشگاه‌هاست که نیروی انسانی پرسشگر، وظیفه‌شناس و منظم پرورش می‌یابد. بنابراین این تربیت افراد با روحیه‌ی پژوهشی به عنوان یک فرهنگ و عادت در جامعه فراگیر می‌شود، و در نهایت در طول زمان سبب رشد و توسعه علمی و صنعتی و بهبود وضعیت اجتماعی و

اقتصادی کشور میگردد. و به همین دلیل این مسئله از امور مورد توجه پژوهشگر بوده تا گامی در جهت حل مشکل انجام پژوهش بطور بنیادی و کاربردی برداشته شود. (ابتکار، 1381، 48).

در جامعه ایران امروز نیز به رغم این که سالانه درصد اندکی از تولید ناخالص ملی صرف امور پژوهشی میشود، مع الوصف، این نسبت اندک نیز به دلیل وجود پاره ای مسائل و موانع از قبیل موانع اقتصادی و مالی، تجهیزاتی، مدیریتی، ساختاری، از جمله مسائل فرهنگی، از وضعیت مطلوب و قابل قبولی برخوردار نیست، یکی از این الزامات، زمینه سازی بستر ساختار اصول فرهنگی هر جامعه از جمله جامعه ایران میباشد به نحوی که با اشاعه فرهنگ علمی روش و ابزارهای پژوهشی، دارای الزاماتی است که بدون آن امکان پژوهش عینی و شناخت و پژوهشی نبوده و این هم جز با برقراری ارتباط همبسته بین علم (با همه مختصاتش و جامعه با همه پدیده هایش، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، خانوادگی، فرهنگی، فکری و شخصی)، برنامه ریزان، مدیران و پژوهشگران کشور میسر نیست و از طرفی چون علم هم یک پدیده اجتماعی است و پژوهش نیز دارای این ویژگی است پس دارای تعاملات درون و برون سیستمی می باشد. بنابر این باید به پژوهش به عنوان یک سیستم باز و پویا توجه شود. یعنی پژوهش باید بعنوان یک پدیده، در درون ساختار اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، آموزشی، فرهنگی و خانوادگی جامعه ایران جای گرفته و عرض اندام کند. (فاضلی، 1388، ص 87).

امروزه امر تحقیقات پس از آموزش نیروی انسانی به مثابه یکی از ستون های لازم برای توسعه سالم فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی تلقی گردیده و فرض توسعه یافتگی در دراز مدت، بدون تاسیس یک نظام تحقیقاتی در کشور، فرضی محال است. زیرا خود اتکایی در علم و تکنولوژی مولود تحرکی کیفی و پویا در چرخه تحقیقات هر جامعه است. (وزارت فرهنگ، 1384).

هدف از انجام این پژوهش بررسی تأثیر عوامل نظام اجتماعی، آموزشی- ترویجی، اقتصادی، شخصیتی و فردی و خانوادگی در گسترش فرهنگ پژوهشگری و اولویت بندی آن از دیدگاه استادان دانشگاه های استان قزوین؛ و استفاده از نتایج این مطالعه به منظور انتخاب ها و تصمیم گیری های آینده در خصوص برنامه ریزی های فرهنگی برای پژوهش محوری استادان دانشگاههای استان قزوین و هم چنین ارائه ی راهکارها و پیشنهاداتی در ارتباط با هر یک از عوامل می باشد. لذا ضروری است که مدرس با نگاه تیزبینانه و پژوهشی به مجموعه تدریس خود، برنامه و عمل تدریس را غنی سازد. بنابر این با توجه به اهمیت و ضرورت پژوهشگری مدرسان، پژوهشگر بررسی عوامل اثر گذار و مرتبط با گسترش فرهنگ پژوهشی در دانشجویان و اساتید را ضروری دانسته و به دنبال این است که بداند عوامل موثر بر توسعه فرهنگ پژوهشگری کدامند؟ آیا عواملی مانند نظام اجتماعی، سازمانی، خانوادگی، اقتصادی، فردی و شخصیتی، فرهنگی و تبلیغی میتواند از عوامل اثر گذار باشند؟ اثر هر یک از عوامل مطرح شده در گسترش فرهنگ پژوهشگری چه میزان می باشد؟ جهت یافتن پاسخ این سوالات از دیدگاه اساتید زن و مرد مراکز دانشگاه های استان قزوین و مقایسه ی نظرات آنان

پیرامون عوامل مزبور، و ارائه‌ی راهکارهای مناسب و کاربردی جهت استفاده سیاست‌گذاران آموزشی، پژوهش حاضر را ارائه نموده است.

بررسی نظری متون متغیرهای مستقل

یکی از فاکتورها و عوامل موثر بر توسعه فرهنگ پژوهشگری عامل فرهنگی است که فرهنگ پژوهشی بدلیل تاخر فرهنگی¹ بین فرآورده‌های نوین علمی با زیرساختها و قابلیت‌های فیزیکی و فرهنگی جامعه در سطح کلان (فرهنگ پژوهشی و فرهنگ عمومی جامعه ایران)، دستخوش نوعی تعارض با فرهنگ عمومی است که زبان و ادبیات، باورداشته‌ها، دلمشغولی‌ها، نگرش و ارزشها و هنجارهای متفاوتی با آن دارد. به بیان دیگر فرهنگ علمی و پژوهشی درکشاکش اثرگذاری و اثرپذیری از فرهنگ عمومی جامعه ایران بوده و بسیاری از انرژی‌ها، منابع و فرصتهایش صرف کاهش اثرات ناخواسته و نامطلوب فرهنگ عمومی بر مرزهای فرهنگ پژوهشی می‌شود. در چنین وضعیتی که تأثیر گذاری فرهنگ عمومی بر فرهنگ پژوهشی غالب باشد و سیطره آن بر شریانه‌های تازه ولی ضعیف فرهنگ پژوهشی چنگ انداخته باشد، جامعه هیچگاه روی سعادت را نخواهد دید و حرکت تعالی بخش آن رو به تاریکی خواهد گرایید. مراغه‌ای در سیاحتنامه ابراهیم بیک می‌نویسد: «سبب عمده بقا و دوام این ناگوار (جامعه ایرانی) بی علمی است. (بهنام، 1385، ص 80).

آن چه که در بحث موانع و عوامل فرهنگی پژوهش و فعالیت‌های علمی در ایران از بعد سیاسی مطرح نظر است وجود نوعی تقيه و پنهان کاری در بیان افکار، نظرات و عقاید از سوی صاحبان فکر و اندیشه است که متأثر از سیطره فضای ترس و ناامنی اجتماعی - سیاسی و عدم تحمل افکار دگراندیشان در نظام سیاسی جامعه ایران در طول تاریخ بوده است. البته بی توجهی و هراس مسئولان سازمانهایی که نقش کارفرما را در امر تحقیق ایفا می‌کنند نسبت به انتشار یافته‌های پژوهشی عمدتاً ناشی از برملا شدن نقاط ضعف و عدم کارایی آنها است. از آنجا که در ساختار اداری - سیاسی حاکم آشکار شدن نقاط ضعف نوعی جرم تلقی می‌شود و در اینگونه موارد مسئولان سازمانها به پنهان کاری روی می‌آورند، گرایش شدیدی درباره محرمانه نگاه داشتن یافته‌های تحقیقاتی در زمینه علوم انسانی و مسائل مربوط به آن به چشم می‌خورد. (مختاری، 1384، ص 48). آبراهام جامعه شناس آمریکایی اعتقاد دارد "محققان به لحاظ اتکا به صدقه‌های دولت و بنیادهای خصوصی در گزینش موضوعات برای پژوهش از حالت بکر خارج و تبدیل به مواجب‌گیری می‌گردند که از نوعی مهارت فنی برخوردار است و به شئون عالی شغل خود توفیقی ندارند." (آبراهام، 1368، ص 128).

مشکل دیگری که در رابطه با خاص‌گرایی به مثابه مانع راه تحقیقات علمی در ایران مطرح است، وجود ارتباطات شخصی و تاثیر زیاد آن بر سازمانهای تحقیقاتی است. این مشکل که تعبیر یکی از

1-Cultural lag

صاحبنظران « فنودالیسم سازمانی ». نام گرفته ، اشاره به وجود « نوعی گرایش به گریز از تمرکز و تمایل به دسته بندی و خودکفایی در رابطه با سازمان کلی جامعه دارد... که اساس آن بر نوعی روابط اجتماعی مبتنی بر خویشاوندی و روحیه دوست بازی و آشنا پرستی استوار است و یا داور نظام خانخانی، طایفه ای و محله ای جامعه سنتی است»، موضوع دیگری که در همین مورد قابل تأمل است به رفتار سازمانی مربوط می شود. سازمان ها، ادارات و وزارت خانه هایی که تمایل به انجام فعالیت های پژوهشی دارند، عمدتاً به دلیل مشکلاتی که در ساختار اداری - مالی خود دارند نقش محقق را با نقش کارمند اداری یکسان پنداشته و انتظار حضور پژوهشگران را در محل کار دارند و پرداخت حق الزحمه های تحقیق را نه براساس فعالیت تحقیقی انجام شده ، بلکه بر مبنای ساعت های حضور در محل کار پرداخت می کنند. (کتبی، 1383، 148ص).

به اعتقاد برخی صاحبنظران «در ساختار فرهنگی ایران تأکید عمدتاً بر رابطه گرایی است تا ضابطه گرایی و عملکرد ادارات دولتی (و از جمله سازمانهای دست اندر کار امور علمی) وابسته به نظر اشخاصی است که در مقامات اداری قرار می گیرند و نه بر قوانین غیر شخصی که مافوق اراده افراد عمل می کند. در چنین جوی و با توجه به عدم نهادینه شدن فعالیتهای پژوهشی، گرایشها به سمت هر چه وابسته تر شدن به قدرت و نفوذ متصدی و نظر مثبت وی به تحقیق است تا تکیه بر قوانین محکم و اصولی و شرایط نوشته شده در کتابها و مصوبات حقوقی ». (مهدوی و لهسایی زاده ، 1380ص، 114).

تفرد و عدم اعتماد، تعصب و غلبه عقاید قالبی که عمدتاً ناشی از خانواده گرایی یا روابط حلقه های خویشاوندی افراد با یکدیگر است از عوامل موثر دیگر در فرهنگ پژوهشی و توسعه آن است. (محمدی، 1384، ص27).

خانواده بعنوان یک گروه واحد اجتماعی در بر گیرنده بیشترین، عمیق ترین و اساسی ترین مناسبات انسانی است و علاوه بر آنکه منبع اولیه ارضاء نیازهای اساسی فرد می باشد . موقعیت های متعددی برای یادگیری، شکل گیری نگرشها و باورهای اساسی یک فرد را فراهم می آورد که برای زندگی اجتماعی و بهره وری از میراث فرهنگی و انتقال آن حائز اهمیت است (تاجیک اسمعیلی، 1379، ص59).

اساسی ترین نهادی که در شکل گیری چنین جامعه ای نقش کلیدی دارد نظام آموزش و پرورش است. بالا ترین سرمایه گذاریها و کیفی ترین برنامه ریزی ها باید در نظام آموزشی و پژوهشی یک کشور اجرا شود. اگر در نظام آموزشی به پژوهش بها داده شود، علم و پژوهش به جامعه راه پیدا می کند و پشتوانه ای همیشگی در تصمیم گیریها خواهد شد، اندیشه ها، برخورد ها، روشهای نو و بدیع و خلاق همگی از نظام آموزشی مایه می گیرد. (سریع القلم، 1381، ص68).

تغییر و پذیرش فرهنگ نیازمند ویژگی‌های فردی و شخصیتی است که این ویژگی‌ها در جذب فرهنگ پژوهشی مؤثر می‌باشند. (علاقه، انگیزه، احساس نیاز، اعتماد به نفس، انرژی، جسارت، شهامت، امانتداری، مشارکت جو، نو جو، کنجکاو، و...) (قاسمی، 138، ص 76).

« نقش افراد از جنبه شخصیتی در توسعه فرهنگ باور به ارزش‌های کامل مطلوب و رسیدن به آن می‌باشد و افراد باید خود را در فرهنگ متحول و مترقی و با ارزش جامعه شریک بدانند و فرهنگ پذیر باشند». (منتظمی، 1381).

پیشینه پژوهش

امیر شیبانی در پژوهشی در سال 1387 تحت عنوان "موانع و مشکلات موسسات پژوهشی کشور ایران در بخش دولتی" به این نتیجه رسیده است که مراکز تحقیقاتی از نیروی انسانی متخصص در مضیقه بوده‌اند و محققان از نظر مالی و امنیت شغلی تامین نبوده و پژوهش هیچگونه انگیزه مادی و معنوی برای پژوهشگران ندارد و تحقیقات از کیفیت لازم برخوردار نیستند. نعمت‌الله ادیسی در پژوهشی با عنوان "بررسی راه‌های برانگیختن دانشجویان به مطالعه و تکوین عادت مطالعه در فراگیران" با نمونه‌ای از 800 نفر از دانشجویان شهرستان یزد در سال 1386 با فرضیات مطرح شده در خصوص رابطه‌ی بین میزان برخورداری و بهره‌مند شدن دانشجویان از امکانات آموزشی و جو فرهنگی-تربیتی خانواده و ایجاد انگیزه‌ی مطالعه با استفاده از ابزار پرسشنامه و روش آماری مجذور خی دو¹ و همبستگی² به این نتیجه دست یافته است که بین میزان برخورداری و بهره‌مند شدن دانشجویان از امکانات آموزشی و جو فرهنگی-تربیتی خانواده و ایجاد انگیزه‌ی مطالعه رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد. تقی‌ابتهکار در مقاله‌ی تحت نام "چگونگی ایجاد انگیزه، کیفیت پرورش محقق و مبتکر و چگونگی جذب استعداد‌های خلاق" که در سال 1381 انجام داد، مبحث خود را در سه موضوع چگونگی ایجاد انگیزه‌ی تحقیق، کیفیت پرورش محقق و چگونگی جذب استعداد‌های خلاق مطرح کرده و در هر سه موضوع محیط مناسب را عامل اصلی انگیزه‌ی تحقیق موثر دانسته و عوامل تشکیل دهنده و محیط مناسب را احترام به پژوهشگر، تامین زندگی پژوهشگران، جبران مالی زحمات آنان و کتابخانه‌های مجهز و تکنولوژی روز می‌داند. مجید مرادی در پژوهشی تحت عنوان "بررسی شیوه‌های تشویق و ترغیب مدرسان و دانشجویان به امور پژوهشی" با جامعه‌ی آماری مدرسان و دانشجویان شهر قم در سال 1384، نمونه‌ای با حجم 660 نفر از نواحی چهارگانه قم شامل 350 نفر دانشجو و 310 نفر از مدرسان به این نتیجه رسیده است که گنجاندن درس روش تحقیق در کنار سایر دروس از دبیرستان و پرداخت پاداش و حذف بوروکراسی اداری و آشنایی با روش‌های مقاله‌نویسی برای مدرسان از مهمترین عوامل ایجاد انگیزه‌ی پژوهش می‌باشد.

1- Chi square

2- Correlation

مهدی شریعت زاده در مقاله ای تحت عنوان « کند و کاری در زمینه عوامل مؤثر در نشر و بسط و نهادینه شدن فرهنگ پژوهش به مثابه یک نوآوری (تنگنا ها و راه حلها) پژوهشگر عوامل مؤثر را نظام اجتماعی، ویژگی های نوآوری، نقش مأموران (سازمان دهی پژوهشی)، کانال های ارتباطی دانسته، وی جامعه ی مترقی را زمینه ای برای نشر و بسط فرهنگ پژوهشی قلمداد کرده و برای ایجاد نظام اجتماعی نوین و مترقی به نقش مأموران سازمان های پژوهشی اشاره می کند و اولین وظیفه ی این سازمانها را این می داند که حس و نگاه نیاز به و پذیرش نوآوری را در بین افراد نظام اجتماعی نوین و مترقی بسط و گسترش بدهد. گام بعدی این که مسائل مورد نیاز جامعه را براساس دیدگاه افراد جامعه طراحی، و آن را تحلیل کند و سپس به نقش کانال های ارتباطی که فرایند انتقال پیام از طرف سیاستگذاران پژوهشی به مخاطبان می باشد اشاره می کند. مریم السادات عمادی طی پژوهشی تحت عنوان "عوامل مؤثر بر نشر پژوهش" از دیدگاه مدرسین تربیت معلم تهران" در سال 1388 با 164 نفر نمونه آماری و نمونه گیری تصادفی طبقه ای عوامل مؤثر را در توسعه ی فرهنگ پژوهشگری با استفاده از آزمون فریدمن رتبه بندی نموده و عوامل آموزشی - اجتماعی، نظام اقتصادی، تبلیغاتی-ترویجی، خانوادگی و شخصیتی را به ترتیب اولویت بندی کرده است.

مریم گرانمایه در سال 1388 در مقاله ای تحت عنوان "عوامل مؤثر در شکل گیری جامعه پژوهش محور" را در دو بخش نظام آموزش و پرورش با مولفه های (محتوای درسی، روش تدریس، آموزش مدرسان) و بخش عملکرد برنامه ریزان صرفا به پژوهش های انجام شده در آموزش پرورش و آموزش عالی و چگونگی استفاده از یافته های پژوهشی و علل عدم استفاده از آنها را بررسی کرده است.

آزیتا ستار در پایان نامه کارشناسی ارشد تحت عنوان " بررسی وضعیت تحقیقات در بین اعضای هیئت علمی دانشکده های علوم تربیتی تهران" با جامعه آماری 141 نفر از اساتید با استفاده از روش سرشماری و تحقیق زمینه یابی و ابزار اندازه گیری پرسشنامه و استفاده از روش توصیفی و آزمون آماری مجذور کای مربع به این نتیجه دست یافته است که بین امکانات اقتصادی و رفاهی اعضای هیئت علمی و امنیت شغلی آنان با انجام تحقیقات توسط آنها رابطه ای وجود ندارد، و 56/8 درصد اعضای هیئت علمی میزان ارتباط با مراکز معتبر علمی-تحقیقی داخلی و خارجی را در حد کم و خیلی کم اظهار داشته اند.

سید حسن میرلوحی در پژوهشی تحت عنوان "تحقیقات آموزشی در جمهوری فدرال آلمان" با استفاده از ابزار پرسشنامه و مصاحبه با جامعه آماری 52 موسسه تحقیقاتی آموزشی به اولویتهای تحقیقات آموزشی-تربیتی، درصد بودجه نسبت به کل اعتبارات سالانه آموزش و پرورش عالی و نحوه

همانگی بین سازمانهای دست اندرکار تحقیقات آموزشی و شیوه‌های آموزش محققان و چگونگی برخورداری از مدارس تجربی پرداخته و به این نتایج دست یافته است که:

1- در سنتها و ارزشهای قدیمی حاکم بر دانشگاهها و مدارس عالی آلمان، یکی آزادی علمی و دیگری وحدت پژوهش و آموزش است.

2- استادان علوم تربیتی 40٪ از ساعات موظف خویش را برای فعالیتهای پژوهشی مناسب تخصیص می دهند و در نظرخواهی 88٪ اظهار داشته اند که پژوهش جزء وظایف استادان علوم تربیتی است.

3- بطور متوسط سالانه به ازای هر 100 نفر استاد، 17 رساله دکترا و 2/7 تا 3 رساله استادی نوشته می شود.

4- از تعداد 52 موسسه تحقیقات آموزشی تعداد 46 موسسه (88٪) فعالیتهای و کارهای پژوهشی آنها جهت گیری علوم تربیتی دارند.

5- بزرگترین موسسات علمی تحقیقات آموزشی در جمهوری فدرال آلمانی جوانان¹ است.

مواد و روش ها:

پژوهش حاضر از نظر هدف در حیطه تحقیقات کاربردی² قرار می گیرد زیرا هدف آن استفاده از نتایج و یافته های پژوهشی جهت اخذ تصمیم گیری های آموزشی و پژوهشی در آینده جهت ارائه برنامه های فرهنگی برای استادان دانشگاههای استان قزوین می باشد، و از نظر روش تحقیق شیوه مطالعه توصیفی از نوع پیمایشی است زیرا برای گردآوری داده ها از ابزار میدانی (پرسشنامه) استفاده شده است. روش این پژوهش از نظر کنترل متغیرها غیرآزمایشی³ از نوع پس رویدادی⁴ است زیرا متغیرها به همان شکلی که هست مورد بررسی قرار گرفته و متغیرهای مستقل این پژوهش دستکاری نشده است. (شریفی، 1385، ص90).

در این پژوهش فرهنگ پژوهشگری متغیر وابسته⁵ و عوامل عوامل نظام اجتماعی، آموزشی - ترویجی، اقتصادی، شخصیتی و فردی و خانوادگی متغیرهای مستقل⁶ این پژوهش است. رشته تحصیلی، مدرک تحصیلی، جنسیت و سابقه کار و وضعیت هیئت علمی اساتید در این پژوهش کنترل⁷ شده است.

1- DGI
 2- Applied Research
 3- Non Experimental
 4- Ex Post Facto
 5- Dependent
 6- Independent
 7-Control

تعریف عملیاتی متغیر آموزشی و ترویجی، نمره ای است که آزمودنی از پاسخ به گویه های 3، 4، 7، 10، 14 پرسشنامه کسب کرده است.

تعریف عملیاتی عامل اقتصادی، نمره ای است که آزمودنی از پاسخ به گویه های 24 تا 28 پرسشنامه کسب کرده است.

تعریف عملیاتی متغیر اجتماعی، سیاسی، نمره ای است که آزمودنی از پاسخ به گویه های 9، 11، 12، 16، 17، 18 پرسشنامه کسب کرده است.

تعریف عملیاتی متغیر سازمانی نمره ای اس که آزمودنی از پاسخ به گویه های 1، 2، 5، 6، 8، 15 پرسشنامه کسب کرده است.

تعریف عملیاتی متغیر خانوادگی، نمره ای اس که آزمودنی از پاسخ به گویه های 29 تا 34 پرسشنامه کسب کرده است.

تعریف عملیاتی متغیر شخصیتی، نمره ای اس که آزمودنی از پاسخ به گویه های 13، 19، 20، 21، 22، 23 پرسشنامه کسب کرده است. جامعه آماری این پژوهش اساتید مراکز دانشگاهی استان قزوین است که شامل استادان تمام وقت، نیمه وقت که در سال تحصیلی 87-88 در دانشگاه تدریس بوده و تعداد آن ها جمعاً 2564 نفر می باشد ابتدا صفات غیرمشترک افراد جامعه را به دقت تعریف کرده و طبقه ها را براساس صفات تعریف شده مشخص کرده، و با استفاده از نمونه گیری تصادفی طبقه ای نمونه گیری انجام شد، در این نوع نمونه گیری احتمال آنکه افراد طبقه ای از جامعه در میان افراد نمونه نماینده ای نداشته باشند صفر است و در گروه نمونه از هر طبقه ای نماینده ای وجود خواهد داشت.

بنابراین دقت نمونه گیری طبقه ای بیش از روشهای دیگر است. بدین صورت و با استفاده از فرمول برآورد حجم نمونه از جامعه 360 نفر به عنوان نمونه ی نهایی تعیین گردید، از بین 360 نفر حجم نمونه 216 نفر از اساتید مرد و 144 نفر از اساتید زن از دانشکده ها (فنی مهندسی، علوم پزشکی، کشاورزی و علوم پایه، علوم انسانی) انتخاب شدند. (شریفی، 1385، صص 74-67).
روایی¹ و اعتبار² ابزار پژوهش:

برای جمع آوری داده ها از پرسشنامه محقق ساخته بسته پاسخ با 34 گویه در رابطه با عوامل موثر بر توسعه ی فرهنگ پژوهشگری، که با استفاده از تحلیل عاملی در برنامه SPSS پرسشنامه شش عامل سازمانی، شخصیتی، آموزشی-ترویجی، خانوادگی، اقتصادی و اجتماعی- سیاسی، را می سنجد استفاده شده است.

1- Reliability

2- Validity

جهت بررسی روایی پرسشنامه ابتدا با مطالعه‌ی بیش از 55 منبع کتاب‌های منتشر شده در رابطه با فرهنگ پژوهشگری و مقاله‌های موجود در نشریات و استخراج نتایج و چکیده‌ی پایان‌نامه‌های ارشد و دکترا از اینترنت پرداخته، سپس آرای همکاران، مدیران و اساتید زن و مرد و راه‌های تقویت توسعه فرهنگ پژوهش جمع‌آوری شد، از این رو پژوهشگر پرسشنامه‌ای با 45 گویه با

عنوان عوامل مؤثر بر توسعه‌ی فرهنگ پژوهشگری تدوین کرده که بعد از حذف گویه‌های مشابه تعداد گویه‌ها به 34 گویه تغییر پیدا کرد تا روایی پرسشنامه بالاتر رود. این پرسشنامه دارای روایی محتوایی و روایی سازه می‌باشد.

برای اعتباریابی پرسشنامه ابتدا گویه‌های اصلاحی از پرسشنامه حذف شده و سپس 34 گویه‌ی باقیمانده را روی 40 نفر از استادان دانشگاه به‌طور آزمایشی اجرا کرده و با استفاده از برنامه SPSS، جهت بررسی همسانی درونی پرسشنامه از فرمول آلفای کرانباخ استفاده شده است. اعتبار این پرسشنامه توسط آلفای کرانباخ 0/775 و دو نیمه کردن ضریب اعتبار آن 0/81 به دست آمد. سپس به همبستگی هر گویه با کل آزمون پرداخته شد و گویه‌هایی که همبستگی کمتر یا برابر 0/3 داشتند از مجموعه گویه‌ها حذف شدند و بدین ترتیب 11 گویه از مجموعه گویه‌ها حذف شد و این پرسشنامه روی 40 نفر دیگر از استادان زن و مرد اجرا گردید و پایایی جدید در دو نیمه کردن 0/89 و در آلفای کرانباخ 0/91 به دست آمد که برای اهداف پژوهشی اعتبار بسیار مناسب و قابل اعتمادی است. پس از جمع‌آوری داده‌ها و تنظیم آن‌ها از دو روش آماری توصیفی جهت بررسی فراوانی و درصد پاسخ‌ها و بیان آن‌ها به صورت نمودار و آمار استنباطی جهت بررسی پرسش پژوهشی طبق آرای استادان و تعمیم آن به جامعه استادان از واریانس یک‌راهه¹ برای پاسخ به سوال پژوهشی تفاوت نظرات اساتید استان نسبت به عوامل مؤثر ششگانه و رگرسیون² چند متغیره برای بررسی و پاسخدهی به سوال پژوهشی که هر یک از عوامل ششگانه چند درصد از متغیر وابسته یعنی فرهنگ پژوهشگری را تبیین می‌کند استفاده شده و از آزمون ناپارامتریک فریدمن³ برای رتبه‌بندی عوامل، استفاده شده است.

یافته‌ها

سوال پژوهشی 1: آیا بین عوامل مؤثر بر توسعه فرهنگ پژوهشگری از نظر اساتید تفاوت وجود دارد؟

با استفاده از آزمون تحلیل عاملی از پرسشنامه شش عامل مؤثر بر توسعه‌ی فرهنگ پژوهشگری شناسایی شده و با استفاده از آنوای یک‌راهه $F=4/04$ و خطای 0/01 تفاوت معنی‌داری بین عوامل

1- Anova

2- Regression

3- Friedman

فوق مشاهده شد و با استفاده از آزمون های تعقیبی توکی و شفه و آزمون ناپارامتریک فریدمن مشکلات و عوامل فوق به ترتیب اولویت اقتصادی، آموزشی - تبلیغی، اجتماعی و سیاسی، سازمانی، شخصیتی و خانوادگی رتبه بندی شده است.

سوال پژوهشی 2: آیا بین نظرات اساتید استان نسبت به عامل اقتصادی تفاوت وجود دارد؟

در بین آرای اساتید دانشگاه های استان در ارتباط با عامل اقتصادی تفاوت معناداری وجود نداشته و با مقایسه ی میانگین ها

می توان تأثیر این متغیر را به عنوان عامل موثری در توسعه ی پژوهشگری به ترتیب در دانشگاه آزاد قزوین، تاکستان و بوئین زهرا مشاهده کرد.

سوال پژوهشی 3: آیا بین نظرات اساتید استان نسبت به عامل آموزشی-ترویجی تفاوت وجود

دارد؟

در بین آرای اساتید دانشگاه های استان در ارتباط با عامل آموزشی - ترویجی تفاوت معناداری وجود نداشته و با مقایسه ی میانگین ها می توان تأثیر این متغیر را به عنوان عامل موثری در توسعه ی پژوهشگری به ترتیب در دانشگاه آزاد قزوین، تاکستان و بوئین زهرا مشاهده کرد.

سوال پژوهشی 4: آیا بین نظرات اساتید استان نسبت به عامل اجتماعی تفاوت معنی داری

وجود دارد؟

با استفاده از واریانس یکراهه $F=5/04$ و $sig=0/007$ و چون مقدار سطح معنی داری از $0/05$ خطا کوچکتر است می توان گفت که بین آرای استادان دانشگاه های آزاد استان در ارتباط با عامل اجتماعی و خانوادگی تفاوت معنی داری وجود دارد و فرضیه صفر رد می شود. با استفاده از آزمون تعقیبی توکی این عامل به ترتیب در دانشگاه آزاد قزوین، علوم پزشکی، بین الملل، بوئین زهرا و تاکستان مهم است.

سوال پژوهشی 5: آیا بین نظرات اساتید استان نسبت به عامل خانوادگی تفاوت معنی داری

وجود دارد؟

با استفاده از واریانس یکراهه $F=5/45$ و $sig=0/003$ و چون مقدار سطح معنی داری از $0/05$ خطا کوچکتر است می توان گفت که بین آرای استادان دانشگاه های آزاد استان در ارتباط با عامل خانوادگی تفاوت معنی داری وجود دارد و فرضیه صفر رد می شود. با استفاده از آزمون تعقیبی توکی این عامل به ترتیب در دانشگاه آزاد قزوین، علوم پزشکی، بین الملل، بوئین زهرا و تاکستان مهم است

سوال پژوهشی 6: آیا بین نظرات اساتید استان نسبت به عامل شخصیتی تفاوت معنی داری

وجود دارد؟

با استفاده از واریانس یکراره $F=3/07$ و $sig=0/05$ با سطح اطمینان $0/95$ می‌توان گفت که بین آرای استادان دانشگاه‌های آزاد استان در ارتباط با عامل شخصیتی تفاوت معنی‌داری وجود دارد و با استفاده از آزمون تعقیبی توکی¹ این عامل به ترتیب در دانشگاه آزاد قزوین، علوم پزشکی، بین‌الملل، تاکستان و بوئین زهرا تاثیر در انجام پژوهش دارد.

در پاسخ به این سوال که چند درصد از متغیر وابسته را می‌توان از روی متغیرهای مستقل تبیین کرد از روش رگرسیون آماری چند متغیره بشرح ذیل در جدول 2 استفاده شده است، خلاصه تحلیل واریانس حاکی از این است که نسبت F محاسبه شده در سطح اطمینان 99 درصد معنی‌دار است بنابراین می‌توان قضاوت کرد که بین متغیرهای مستقل و پژوهشگری استادان رابطه معنی‌داری وجود دارد و حداقل یکی از ضرایب رگرسیون معنی‌دار است.

همانطور که جدول 3 نشان می‌دهد مجذور همبستگی برابر $0/42$ حاکی از این است که 42 درصد از پراکندگی مشاهده شده توسط متغیر مستقل توجیه می‌شود که نسبتاً بالاست و همچنین مقدار ضریب به دست آمده نشان می‌دهد که تا حدی می‌توان از روی متغیر مستقل متغیر وابسته یعنی فرهنگ پژوهشگری را پیش‌بینی نمود.

خلاصه تحلیل واریانس در جدول 4 حاکی از این است که نسبت F محاسبه شده در سطح اطمینان 99 درصد معنی‌دار است بنابراین می‌توان قضاوت کرد که بین متغیر مستقل و فرهنگ پژوهشگری رابطه معنی‌داری وجود دارد و حداقل یکی از ضرایب رگرسیون معنی‌دار است.

ضریب متغیر مستقل و توسعه فرهنگ پژوهشگری در ستون بتا در جدول 5 ارائه شده و با مراجعه به آماره T و سطح معنی‌داری آن با 99 درصد اطمینان می‌توان قضاوت کرد که بین عوامل و متغیر وابسته همبستگی معنی‌داری وجود دارد و می‌تواند پیش‌بینی خوبی برای آن باشد. در نهایت معادله رگرسیون به صورت زیر تدوین می‌شود:

$$\text{فرهنگ پژوهشگری} = 0/63 * \text{عوامل موثر} + 12/312$$

نتیجه‌گیری

نتیجه حاصل از آزمون آماری واریانس یک طرفه بین آرای اساتید دانشگاه‌های استان در ارتباط با تأثیر عامل اقتصادی بر گسترش فرهنگ پژوهشگری که سؤالات 24 تا 28 پرسشنامه را دربرگرفته است تفاوت معنی‌داری مشاهده نگردید و همه اساتید تأثیر این عامل را تقریباً زیاد دانسته‌اند که حدود 26% انگیزه پژوهش را به خود اختصاص داده است. اساتید دانشگاه قزوین کم بودن تخصیص حق الزحمه و مهم بودن عامل اقتصادی را در امر پژوهش 36% و اساتید دانشگاه علوم پزشکی، بین‌الملل، تاکستان و بوئین زهرا به ترتیب 21% و 20% دانسته‌اند.

در ارتباط با این عامل، پژوهشگرانی چون علی اصغر توفیق (1368) در مقاله‌ای تحت عنوان «چگونگی ایجاد انگیزه» به عامل اقتصادی تحت عنوان سیاست پرداخت دستمزدها به تأمین‌نیازهای

اولیه و روزمره انسان ها از جمله پژوهشگران اشاره نمود، همچنین نقی ابتکار در پژوهشی تحت عنوان «چگونگی ایجاد انگیزه تحقیق، پرورش محقق و چگونگی جذب استعداد های خلاق» به جنبه ی اقتصادی هزینه و دستمزد پژوهشگران، هزینه نمودن امکانات و تجهیزات پژوهشی اشاره نموده و این عامل را مورد تأیید قرار داده است. بنابر این یافته های فوق با یافته های پژوهش حاضر که سهم عامل اقتصادی را در اولویت بندی در بین عوامل مؤثر در مرحله اول دانسته است، مطابقت دارد. نتیجه حاصل از آزمون آماری واریانس یک طرفه بین آرای اساتید دانشگاه های استان در ارتباط با تأثیر عامل آموزشی و ترویجی برگسترش فرهنگ پژوهشگری که سؤالات 3، 4، 7، 10، 14 پرسشنامه را دربر گرفته است تفاوت معنی داری مشاهده گردید است و با استفاده از آزمون تعقیبی توکی و مقایسه میانگین ها، اساتید دانشگاه بوئین زهرا و تاکستان این عامل را در مرکز خود به ترتیب ضعیف تر از اساتید دانشگاه های قزوین دانسته اند، ولی در کل همه اساتید تأثیر این عامل را تقریباً زیاد دانسته اند و به نسبت دیگر عوامل، تأثیر کمتری داشته است، که حدود 23٪ فراوانی را به خود اختصاص داده است.

برپنجهر چایچی عامل مهم در جامعه پژوهش محور را نظام آموزشی و نصراله فرجی در پژوهش خود با عنوان " بررسی وضع موجود انجام تحقیقات در مراکز تربیت مدرس و چگونگی توسعه ی فعالیتها ی تحقیقاتی در این مرکز " یکی از علل مهم عدم فعالیت های پژوهشی را عدم وجود نظام آموزشی مؤثر در جهت کسب آموزش و مهارت های لازم به طور پایه ای دانسته است. بنابر این در مقایسه با نتایج یافته های پژوهشگران دیگر پژوهش حاضر نیز عامل آموزشی را در گسترش فرهنگ پژوهشگری مورد تأیید قرار داده است که تمام موارد ذکر شده با نتایج پژوهشگر مطابقت دارد.

در پاسخ به سؤال پژوهشی که آیا بین آرای استادان دانشگاه های استان در ارتباط با عامل اجتماعی، سیاسی تفاوت وجود دارد، توسط آزمون واریانس یک طرفه تفاوت معنی داری بین اساتید دانشگاه های استان در ارتباط با تأثیر عامل نظام اجتماعی حاکم بر جامعه در گسترش پژوهشگری که سؤالات 9، 11، 12، 16، 17، 18 پرسشنامه را در برداشته است مشاهده گردیده است. به طوری که تأثیر این عامل نسبت به عوامل دیگر 13٪ فراوانی را به خود تخصیص داده است، به ترتیب اساتید دانشگاه تاکستان و بوئین زهرا و قزوین، علوم پزشکی و بین الملل، تأثیر عامل اجتماعی را در گسترش فرهنگ پژوهشگری بیشتر دانسته اند و این یافته با نتایج بحث مهدی شریعت زاده در مقاله ای با عنوان « کندوکاوی در زمینه عوامل مؤثر در نهادینه شدن فرهنگ پژوهش به مثابه یک نوآوری» مطابقت دارد.

نادر رازقی در پایان نامه کارشناسی ارشد تحت عنوان " بررسی جامعه شناختی عوامل مؤثر بر فعالیت های پژوهشی اساتید دانشگاه های تهران نیز به همین نتیجه رسیده است

با مقایسه آراء اساتید دانشگاه های کل استان قزوین، پیرامون تأثیر عامل سازمانی با پاسخگویی به سوالات 1، 2، 5، 6، 8، 15 پرسشنامه، 18٪ کل عوامل در گسترش فرهنگ پژوهشگری عامل سازمانی بوده و استفاده از آزمون پارامتریک واریانس یک طرفه نتایج حاصل از آزمون. تفاوت معنی داری را بین آرای اساتید نشان داده است. در این نظرخواهی اساتید دانشگاه بوئین زهرا عامل سازمانی و ایجاد انگیزه در اساتید توسط دانشگاه را در مرکز آموزشی خود ضعیف تر دانسته و اساتید دانشگاه تاکستان و قزوین و بین الملل و علوم پزشکی آن را بهتر توصیف کرده اند.

آزیتا ستار و مهدی شریعت زاده نیز نقش سازماندهی پژوهش ها را در نهادینه شدن فرهنگ پژوهشی مؤثر دانسته اند. کلیه نتایج با یافته های پژوهشگر مطابقت کامل دارد.

با مقایسه آرای اساتید دانشگاه های کل استان قزوین پیرامون تأثیر عامل شخصیتی و فردی با پاسخگویی به سوالات 29-34 پرسشنامه، 6٪ این عامل را در خود ضعیف دیده و با استفاده از آزمون پارامتریک واریانس یک طرفه نتایج حاصل از آزمون تفاوت معنی داری بین نظرات اساتید دیده شده است. در این نظرخواهی اساتید دانشگاه قزوین و علوم پزشکی و بین الملل عامل شخصیتی و فردی را در خود قوی تر دانسته اند ولی تفاوت معنی داری بین آرای اساتید دانشگاه تاکستان و بوئین زهرا مشاهده نشده است؛ اما اساتید دانشگاه تاکستان نسبت به بوئین زهرا امتیاز شخصیتی بالاتری کسب نموده اند. پژوهشگران در رابطه با انگیزه و علاقه فردی نسبت به مطالعه و پژوهش تأکید زیادی نمودند. این عامل درونی و فردی، از طریق محرک های مادی و معنوی فعال می شود یافته های این پژوهش در ارتباط با عامل شخصیتی با یافته های مهدی شریعت زاده و آزیتا ستار همخوانی دارد. با مقایسه ی آرای اساتید دانشگاه های کل استان قزوین پیرامون تأثیر عامل خانوادگی توسط پاسخگویی به سوالات 29-34 پرسشنامه، 4٪ جامعه آماری این عامل را در مرکز خود ضعیف دیده و با استفاده از آزمون پارامتریک واریانس یک طرفه نتایج حاصل از آزمون، تفاوت معنی داری بین آرای اساتید دیده شده است. در این نظرخواهی اساتید دانشگاه قزوین، عامل خانوادگی را در انجام پژوهش مهمتر دانسته اند و اساتید دانشگاه بوئین زهرا و بعد دانشگاه تاکستان خانواده را عامل مهمی جهت انجام پژوهش دانسته اند.

نعمت اله ادریسی در پژوهشی با نام بررسی راه های برانگیختن دانشجویان به مطالعه ... بین جو فرهنگی - تربیتی خانواده و ایجاد انگیزه نسبت به مطالعه، رابطه ی معنی داری را مشاهده نموده است و در یافته ی پژوهشی به این نتیجه رسیده است که والدین با سوادتر در مقایسه با والدین با تحصیلات پایین تر از مجلات، کتب و روزنامه های بیشتری استفاده می کنند و این امر از لحاظ رفتاری موجبات تشویق فرزندان به مطالعه را فراهم می سازد، (شریفی، 1385) بنابراین این می توان چنین استنباط کرد که تأثیر عامل خانوادگی در گسترش فرهنگ پژوهشگری همانند یافته های

دیگر پژوهشگران (به طور غیرمستقیم) جزء یافته های مهم و اصلی تلقی شده است و با یافته ی پژوهش حاضر انطباق دارد.

راهکارها و پیشنهادات

عامل اقتصادی: فراهم نمودن امکانات و تسهیلات برای انتشار یافته های پژوهشی نظریه ها و دیدگاههای مختلف از طریق ابزارهای مطبوعاتی، انتشاراتی و الکترونیکی (شبکه های اطلاع رسانی) بهبود وضع بودجه تحقیقات بطور اعم و بطور اخص در نظام آموزشی از جمله مراکز دانشگاهی و شفاف سازی فعالیتهای غیر پژوهشی از پژوهشهای علمی و اختصاص اعتبار کافی برحسب شایستگی، تجربه ، تخصص و زمان انجام پروژه های تحقیقاتی.

ایجاد صندوقهای اعتباری ویژه پژوهشگران در نظام آموزش عمومی ، عالی و پژوهش جهت حمایت از پژوهشگران جوان و کارآمد.

دادن اولویت هزینه ای در بودجه ی سازمانها و دستگاههای اجرایی به تحقیقات و کاهش تأثیر پذیر طرحهای پژوهشی از کمبود بودجه .

عامل آموزشی: مؤلفین کتابهای آموزشی با توجه به تنگناهای موجود مبادرت به نوشتن کتابهایی بنمایند که محتوی آنها حس کنجکاوی و پژوهش را در فراگیران اعم از دانشجویان و اساتید برانگیخته و کلاس درس تبدیل به نظام تربیت مدرس از نظر آموزشی و مهارتهای مدرسی کارگاه پژوهش و تحقیق گردد.

ایجاد تحول در نظام آموزش عمومی از حیث محتوایی تقویت و ترویج روحیه کنجکاوی و پرسشگری، بیطرفی ارزش درعلم و مشارکت فعال در تصمیم گیریها و سرنوشت فردی و اجتماعی با روشهای تشویقی مناسب.

اصلاح سیاستهای آموزشی در نظام عمومی از حافظه مداری به پرسشگری و نقادی، شک گرایی سازمان یافته و معطوف به اهداف خلاقیت و نوآوری. اشاعه فرهنگ و آموزههای انتقاد گیری ، نقد پذیری و تولید گری در آموزش و پژوهش در نظام آموزش عالی، دانشگاهها و مراکز پژوهشی و همچنین واحد های پژوهشی سازمانها و دستگاههای اجرایی کشور از طریق بهره گیری از روشها و ساز و کارهای آموزشی، و نظارتی.

عامل سازمانی: کمک به توسعه انجمنهای علمی - فرهنگی در رشته های علمی و بخشهای مختلف اجتماعی فرهنگی و سیاسی جهت تقویت وجود رقابت در کسب موفقیتهای اجتماعی و اقتصادی برپایه ی مزیتهای نسبی افراد دریک رقابت سالم و پویا. اصلاح قوانین مربوط به آزادی بیا ن و نشر عقاید و یافته های پژوهشی در قالب مطبوعات و انتشارات و تضمین امنیت رسانی های گروهی برای اطلاع رسانی حقیقی. جایگزینی راههایی مناسب بوروکراسی در قبال قوانین و مقررات دست و پاگیر پژوهش و تحقیق. اتصال شبکه های ارتباطی دانشگاهها با سایر نهادها و ادارات و

وزارتخانه‌ها و مؤسسات علمی و پژوهشی داخل و خارج از کشور شناساندن و آگاهی بخشی به عامه مردم و بخصوص دانشجویان در خصوص تمایز درست معارف بشری اعم از دینی، فلسفی، هنری، علمی، پژوهشی از یکدیگر و پیش‌بینی عدم تداخل حوزه‌های معرفتی در یکدیگر از طریق آموزش همگانی از وسایل ارتباط جمعی، نوشتاری، دیداری و شنیداری.

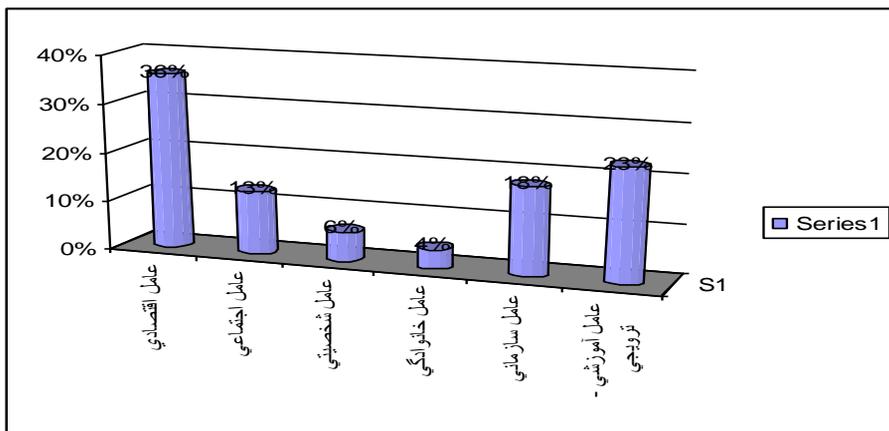
عامل اجتماعی - سیاسی: همانگونه که در یافته‌های پژوهشی نشان داده شد، نظام اجتماعی و سیاسی حاکم بر جامعه نقش اساسی و بنیادی در روند توسعه و گسترش علم و پژوهش دارد و این عامل سد شکن روند پژوهش و کاربست آن بدون قید و شرط می‌باشد بنا براین ایجاد و تضمین فضای با ثبات و امن سیاسی، اقتصادی، اجتماعی برای پژوهشگران در نقد و پرسشگری پیرامون مسائل حساس اجتماعی و ارزشی در جامعه می‌تواند تاثیرگذار باشد. اعمال نظام شایسته‌سالاری و انتصاب افراد متخصص در مشاغل مرتبط در نظامهای آموزشی، اداری، بدور از رابطه‌مداری. سیاستگذاری مؤسسات پژوهشی بایستی بر بستر سازی تدریجی و مناسب برای پذیرش فرهنگ پژوهش متمرکز گردد. داشتن شجاعت و شهامت در دفاع از یافته‌های پژوهشی (از بالاترین فرد مسئول تا پایینترین آن) همکاری و ارتباط بخش پژوهشی مؤسسات، نهادها، وزارتخانه‌ها، ادارات با حوزه پژوهشی دانشگاهها که در موضوع پژوهشی و رشته پژوهشگران کاملاً هماهنگ و مرتبط باشد و برای حل مشکلات و معضلات موجود، بکارگرفته شود. راهکارهای مرتبط با تقویت فراهم نمودن یک فضای باز و امن اجتماعی برای فعالیتهای پژوهشی آزاد با عامل شخصیتی و فردی (علاقه، انگیزه و نیاز و...).

عامل خانوادگی: ایجاد زمینه و شرایطی که فرد به خود باوری در اندیشه و تفکر خویش برسد از درونی‌ترین بخش جامعه (خانواده) تا آموزش و پرورش و کلیه نهادهای اجتماعی و الگوسازی و شخصیت‌پردازی در علم و پژوهش از طریق فعالیتهای فرهنگی و تبلیغی مناسب و تمهید نظام‌پاداش‌دهی و ارج‌گذاری بر پژوهشگران و اندیشمندان. آموزش خانواده‌ها و بالا بردن سطح سواد عمومی برای نوع تربیت مؤثرتر افزایش آگاهی خانواده‌ها از طریق ارتباط مستمر با محیط آموزشی و دانشگاهی و نقش موثر اساتید بعنوان طلیعه‌داران علم و معرفت در دانشگاهها. نقش محیط آموزشی در دخالت دادن خانواده‌ها در امور آموزشی و پژوهشی. هماهنگ نمودن برنامه‌ریزیها و تصمیمات آموزشی (نهاد رسمی آموزشی) با خانواده‌ها (نهاد غیررسمی آموزشی) فراهم نمودن محیط مساعد خانوادگی برای شکوفایی استعدادهای نهفته فرزندان. استفاده والدین از منابع اطلاعاتی و آگاهی‌دهنده از قبیل مجلات، روزنامه‌ها، تلویزیون، اینترنت و هرآنچه که موجب افزایش آگاهی‌های علمی و پژوهشی می‌شود.

عامل شخصیتی: الگوسازی و شخصیت‌پردازی در علم و پژوهش از طریق فعالیتهای فرهنگی و تبلیغی مناسب و تمهید نظام‌پاداش‌دهی و ارج‌گذاری بر پژوهشگران و اندیشمندان. تقویت و

توسعه تشکلهای و انجمنهای صنفی، علمی، پژوهشی، سیاسی، ادبی و هنری جهت تمرین ورزشی خرد جمعی، مشارکت های گروهی، اعتماد افراد به یکدیگر و شکستن جو ترس و نا امنی و بی اعتمادی. تلاش فردی برای کسب معارف علمی و پژوهشی و عادات به مطالعه. ایجاد شرایط مساعد برای رشد همه جانبه شخصیتی و فردی توسط خانواده و همه نهادهای آموزشی و اجتماعی

نمودار 1: توزیع فراوانی درصدی عوامل مؤثر بر توسعه فرهنگ پژوهشگری

جدول 1: جدول توصیفی و فراوانی عوامل مؤثر بر فرهنگ پژوهشگری

عامل	فراوانی	درصد
شخصیتی	22	6%
آموزشی - ترویجی	83	23%
سازمانی	65	18%
خانوادگی	14	4%
اجتماعی	46	13%
اقتصادی	130	36%
کل	360 نفر	100%

جدول 2: منابع تغییرات آزمون رگرسیون چند متغیره

منابع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F محاسبه شده	سطح معنی داری
عدد ثابت	702/021	2	351.010	27.200	.000
باقیمانده	60762.618	1	60762.618	4708.507	.000
خطا	4607.035	357	12.905		
جمع کل	69576	360			
نتیجه تصحیح شده	5309.056	359			

جدول 3: خلاصه مدل مورد استفاده

ضریب همبستگی	مجذور ضریب همبستگی	مجذور ضریب همبستگی سازگار شده
0/648	0/42	0/415

جدول 4: خلاصه تحلیل واریانس ANOVA

منابع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F محاسبه شده	سطح معنی داری
عدد ثابت	2622.846	6	1311.423	77.158	/000. 0
رگرسیون	3620.260	354	16.997		
باقیمانده					
جمع کل	6243.106	360			

جدول 5: خلاصه ضرایب رگرسیون

سطح معنی داری	T محاسبه شده	ضرایب استاندارد شده	ضرایب استاندارد نشده		منابع تغییرات
		بتا	خطای معیار	B	
.000	7.403	---	0/985	12.3 12	عدد ثابت
---	2.222	0/116	0/054	0121 0/	عوامل 7 گانه
0/000	10.186	0/629	0/022	/261 0	فرهنگ پژوهشگری

متغیر وابسته: فرهنگ پژوهشگری

منابع فارسی:

- آراسته خو، حمیدرضا و محمودی راد، مریم، (1382)، آموزش اثربخش، رویکردی براساس ارزیابی تدریس. مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی سمنان، جلد پنجم، ویژه نامه آموزش پزشکی.
- ابتکار، تقی، (1381)، چگونگی ایجاد انگیزه ی تحقیق، پرورش محقق و چگونگی جذب استعداد های خلاق، طرح پژوهشی دانشگاه آزاد سمنان.
- احدیان، محمد، (1374)، اصول و مقدمات تکنولوژی آموزشی. چاپ اول، تهران: انتشارات بشری.
- ادیسی، نعمت...، (1386)، بررسی راه‌های برانگیختن دانشجویان به مطالعه، پایان نامه کارشناسی ارشد.
- بهنام، جمشید، (1385)، ایرانیان و اندیشه تجدد، تهران: انتشارات پیک.
- تاجیک اسماعیلی، عزیزاله، (1379)، نشریه پیوند، شماره 1890.
- سریع القلم، محمود، (1381)، عقلانیت و آینده توسعه یافتگی در ایران، تهران: انتشارات مرکز مطالعات خاورمیانه.
- ستار، آریتا، (1386)، " بررسی وضعیت تحقیقات در بین اعضای هیئت علمی دانشکده های علوم تربیتی، پایان نامه کارشناسی ارشد.
- شریعت زاده، مهدی، (1382)، مقاله کند و کاوی در زمینه عوامل مؤثر در نشر و بسط فرهنگ پژوهش ویژه نامه هفته پژوهش.
- شریفی، حسن پاشا، (1385)، روش های تحقیق در علوم رفتاری، تهران: انتشارات سخن.
- شعبانی، حسن، (1381)، مهارت های آموزش و پرورش. چاپ اول، تهران: انتشارات سمت.
- شیبانی، امید، (1387)، موانع و مشکلات موسسات پژوهشی کشور ایران در بخش دولتی، طرح پژوهشی.
- طایفی، علی، (1382)، موانع فرهنگی توسعه تحقیق در ایران. تهران: انتشارات رشد.
- عمادی، مریم السادات، (1388)، عوامل تاثیرگذار بر نشر پژوهش، پایان نامه کارشناسی ارشد.
- فاضلی، علی، (1388)، فرهنگ و توسعه سیاسی و اجتماعی، تهران: انتشارات سخن.
- قاسمی، پویا، (1382)، راهنمای معلمان پژوهنده، چاپ چهارم، تهران: نشر اشاره.
- لهسانی زاده، مهدی، (1380)، جامعه شناسی در ایران، تهران: انتشارات گوهر.
- مختاری، محمد، (1384)، از پوشیده گویی تا روشن گویی، تهران: انتشارات کوثر.

- مرادی، مجید،(1384)، بررسی شیوه های تشویق و ترغیب مدرسان و دانشجویان به امور پژوهشی، طرح پژوهشی، قم.
- منتظمی، بهروز،(1381)، مجموعه مقالات.
- میر لوحی، سید حسن،(1385)، تحقیقات آموزشی در جمهوری فدرال آلمان، طرح پژوهشی.

منابع انگلیسی:

- Feld man, (2007), Allan, Capobioance, Brerda : Action Research in Science Education, ericdigest. Org .
- -L.S Sahulman,(2008),Paradigms and Research Programs in Teaching.
- Mandvia Dos, FrankEL,(2006), Sabban and Student and Faculty perception of the characteristics of an idea teacher in a classrooms setting. Medical Teacher., 18(2),32.
- N . L . Gag ,(2005), Does Process . Product Research Imply nondelibration in Teacher Education? Paper Presented at AERA Annual conference.